

Nærings- og handelsdepartementet

Postboks 8014 Dep

0030 Oslo

Sendt kun elektronisk til postmottak@nhd.dep.no og rikke.lind@nhd.dep.no

Oslo, 29.03.12

Naturvernforbundet og Natur og Ungdoms innspill til mineralstrategien

Naturvernforbundet og Natur og Ungdom vil med dette komme med våre innspill til regjeringens arbeid med en mineralstrategi for Norge. Vi vil vise til tidligere kontakt om emnet, i form av brev den 8.juli 2011, møte med statssekretær Rikke Lind den 27. februar, oversendelse av rapporten Naturmangfold 2020 den 23.12. 2011, samt våre høringsuttalelser til søknadene for reguleringsplan og utslippstillatelse for Engebøfjellet, Nussir og Syd-Varanger og høringssvar til forslag om innføring av EUs direktiv 2006/21/EF den 10. juni 2011.

Bakgrunn

Norge er på vei inn i en periode med åpning av nye gruveprosjekter. Det er positivt at regjeringen vil lage en strategi for mineralutvinning. Denne industrien kan framskaffe mineraler som samfunnet trenger. Samtidig må det legges en strategi som tar høyde for at dette er ikke-fornybare ressurser og at gruvedrift kan ha store miljøkonsekvenser. Strategien som lages må være kunnskapsbasert og ha høye miljøambisjoner. Ved tidligere gruveprosjekter har miljøkunnskapen vært mindre, men nå har vi sjansen til å styre utviklingen i denne næringen i riktig retning i årene som kommer. Mineralstrategien må ha som ambisjon at Norges gruveindustri skal være verdens reneste og at vi er i forkant med å utvikle miljøvennlig gruveteknologi.

De siste årene har det vært store diskusjoner om konkrete gruveprosjekter der selskapene ønsker å legge gruveavgangen i sjødeponi i lokale fjorder. Naturvernforbundet og Natur og Ungdom er ikke motstandere av gruvedrift, men mener at sjødeponi ikke skal tillates. Som en følge av dette har mange av våre innspill i debatten handlet om sjødeponi, men vi vil vektlegge at det også er en rekke forhold og miljøkonsekvenser ved gruvedrift som må behandles grundig.

Norge må ta bedre vare på eget naturmangfold. 2398 arter og 40 naturtyper er truet, og det gjøres i dag ikke nok for å snu utviklingen. Den internasjonale konvensjonen om biologisk mangfold (CBD) sier at alle land må ta bedre vare på naturen, og i 2010 bidro Norge til å heve og konkretisere ambisjonene for hva som må gjøres for at dyr og planter ikke skal gå tapt. I år skal regjeringen møte resten av verden til nye forhandlinger under konvensjonen, og et viktig fokus er marin natur og kystnatur. I en rapport fra Naturvernforbundet i 2011 om hvordan Norge skal følge opp disse ambisjonene var ingen tillatelser til nye utslipp av avfall og miljøgifter som skader fjordene og havmiljøet en av våre prioriterte anbefalinger. I tillegg til CBD fikk Norge i 2009 en ny naturmangfoldlov med ambisiøse mål for bruk og vern av norsk natur.

Vannrammedirektivet, som er juridisk bindende for Norge med sine minimumsrammer, er svært komplisert. Naturvernforbundet og Natur og Ungdom leser det imidlertid slik at

gruveindustri basert på bruk av fjordene for utslipp av gruvemasser med og uten kjemikalier er i strid med flere sentrale artikler. Det er ikke tilstrekkelig å bruke Vannrammedirektivet som en rettleiding for vurdering sammen med andre former for vurdering av inngrep. Direktivet er førende for norske vedtak. Vi ser tillatelse til nye sjødeponi fra gruver, eller vesentlig utviding av eksisterende sjødeponi, som brudd på Vannrammedirektivets artikler 1 og 4.7. Tilsvarende vil det dersom man ikke gjennomfører gradvise innstramminger i eksisterende utslipp av gruvemasse til sjø, med forpliktende tidsplan om å avslutte utslippene innen rimelig tid, være brudd på Vannrammedirektivets artikler 1 og 4. Vi vil også peke på at Vannforskriftens § 12 ser ut til å være i strid med Vannrammedirektivet når forskriften under visse vilkår kan tillate nye inngrep som senker tilstandsklassen for alle vannforekomster fra ”meget god” til ”god”, mens Vannrammedirektivet bare tillater dette for overflatevann. Ettersom grunnvann kan bli sterkt påvirket gjennom avrenning fra gruvedrift, er det vesentlig at det er Vannrammedirektivets regelverk som blir nytta.

Kunnskap om konsekvenser for naturen

Arbeidet med kartlegging av norsk natur har skutt fart de siste årene, men Norge ligger fortsatt et stykke bak land som Sverige, og det er store hull i kunnskapen. Vi kjenner omtrent 41.000 norske arter, men estimerer tilsier at det finnes omtrent 55.000. Arbeidet med norske naturtyper har også vist at det er behov for mer kunnskap: hvor naturtypene er, hvordan de varierer og hvilke arter som lever der. I marine områder er utfordringene i forhold til kunnskapsnivå store. MAREANO, det statlige kartleggingsprogrammet av norske kyst- og havområder, er svært viktig for den eksisterende kunnskapen, men det er fortsatt store hull. Naturtypen fjord står sammen med flere andre på den norske rødlista for naturtyper som følge av kunnskapsmangel og kan med bedre landskapsgrunnlagville bli kategorisert som truet eller nært truet.

Oppstart av nye gruveprosjekter er nok et argument som viser hvorfor det er viktig med en bedre kartlegging av norsk natur og mer forskning på konsekvensene av menneskelige inngrep. I tillegg må det gjøres et grundig faglig arbeid i konsekvensutredningene for konkrete prosjekter. Dette er avgjørende for å oppfylle naturmangfoldlovens krav i kapittel 2 og særlig §§ 8 og 9 om kunnskapsgrunnlaget og føre var-prinsippet. Kravene til konsekvensutredningene må heves og det må settes av tilstrekkelige ressurser til å gjøre gode registreringer. Vi vil vise til brevet fra Fiskeridirektoratet, Havforskningsinstituttet, Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning og Mattilsynet til Fiskeri- og kystdepartementet 14.03.12 som gir en rekke råd til hvordan konsekvensutredningene kan bli bedre. Tiltrådningen frå Klima- og forurensningsdirektoratet og Direktoratet for naturforvaltning i Engebø-saken den 19.03.12 viste med all tydelighet at standarden må heves.

PRINSIPPER FOR NORSK GRUVEDRIFT

Langsiktig perspektiv

Mineralressurser er en ikke-fornybar ressurs, der uttak i tillegg kan gi miljøproblem. Ressursene må bli forvaltet ut i fra dagens og framtidens behov. Vi må ha et tusenårig perspektiv på hva vi tar ut i dag, og når vi tar ut mineral fra grunnen må ressursene bli utnyttet best mulig. Som en del av konsesjonsprosessen må det også bli stilt spørsmål om hva samfunnet har reelt behov for av slike ressurser, og om det er mulig med mer miljøvennlige erstatninger.

Minimalisere naturinngrep

Det er vesentlig å velge driftsformer som gir minst mulig naturinngrep. Der det er praktisk mulig, vil underjordsdrift som regel være å føretrekke framfor storskala dagbrudd og bortsprenning av fjelltopper. Miljøvern må ha forrang framfor ønsket om å ta ut heile forekomsten i dag. Teknologeutvikling kan føre til at man i framtida kan ta ut resten med mindre miljøskade.

Gruver uten avfall

Gruver uten avfall bør bli en nasjonal målsetting også i Norge. Her vil vi for eksempel vise til Indias mineralstrategi fra 2008: "Zero waste mining will be the national goal and mining technology will be upgraded to ensure extraction and utilization of the entire run-of-mines."¹. India utvikler lovverk for å sikre at nye konsesjoner går i retning av dette prinsippet.

Avfallsminimering

Gruveavfall representerer et av de store miljøproblemene med gruve drift, og minimering av avfall må få vektlegges sterkt. Det er ikke tilstrekkelig med utredninger om god utnyttning og alternativ bruk dersom planene ikke gjennomføres. Det må bli stilt strenge vilkår til god utnyttning og alternativ bruk, som må starte samtidig med utvinningen. Gruveavgangen må deponeres på en måte slik at ressurser som finnes i den kan utnyttes i framtiden. Sjødeponi kan gjøre at ressursene blir tapt for alltid.

- **God utnyttning av mineralene som tas ut.**

Når man først har åpnet en gruve finmalt stein, må det være krav til også å ta ut andre mineraler som er i små konsentrasjoner, selv om det ikke er lønnsomt.

- **Alternativ bruk av avgang og gråberg**

Verdifullt materiale blir behandlet som avfall og skaper store miljøproblem i stedet for at ressursene blir brukt til beste for samfunnet. Mineralstrategien må ha som en sentral målsetting å etablere et økonomisk og juridisk rammeverk som sikrer alternativ bruk av avgang og gråberg. Et eksempel er avgangen fra gruva på Stjernøya i Finnmark. Den er godkjent som kaligjødse til økologisk landbruk, og kan dekke halvparten av kalibehovet i norsk landbruk, men blir i dag dumpet i Stjernøysundet. Avgangen fra Hustadmarmor kan dekke det norske behovet for landbrukskalk flere ganger, men store deler av den blir dumpa i Elnesvågen². Det som ikke dumpes brukes av landbruket.

- **Redusert utvinningstakt**

Utvinningstakten for en gruve vil påvirke muligheten til avfallsminimering. Det er for eksempel enklere å finne alternative bruksområder og større utvinningsgrad for en stor andel av 2 millioner tonn i året enn for 6 millioner tonn.

- **Tilbakefylling**

Det som er igjen etter god ressursutnyttning og alternativ bruk, bør som hovedregel bli ført tilbake i gruva gjennom seksjonering av gruva. Internasjonalt er dette rangert som beste miljømessige teknologi. I Norge er hovedregelen at det ikke er tillatt med tilbakefylling. Det må bli endra til en plikt til å vurdere driftsform med tilbakefylling.

¹ Government of India, Ministry of Mines, NATIONAL MINERAL POLICY, 2008

<http://www.fedmin.com/html/nmp08.pdf>

² Informasjon om Stjernøy og Hustadmarmor og landbruk er fra forskar Michael Heim ved UMB.

Avfallsavgift som virkemiddel

Regjeringen bør innføre insentiver for å redusere avfallsmengden fra gruvedrift, og en form for avfallsavgift er et mulig virkemiddel. Målet er bedre utnyttelse av avfallet og at forurenser skal betale dersom tiltaket gjennomføres. Selskapene må ta med miljøkostnadene i sine lønnsomhetsvurderinger. En avgift kan utformes på ulike måter, for eksempel som avgift på deponering. Desto mer som deponeres, desto dyrere blir det. Ei avfallsavgift pr tonn som ei gruve sender til deponi kan gjøre det økonomisk attraktivt å finne andre løsninger enn deponi, basert på avfallsreduksjon. Avfallsavgiften kan gå til tilrettelegging, forskning med mer. Alternativt kan man gjøre som Storbritannia, som har innført en avgift for de som skal ta ut nye "jomfruelige" masser til for eksempel veibygging eller hus. En slik avgift slipper man om man i stedet bruker "brukte" masser, fra for eksempel gruveindustrien. Eramet i Sauda har fått solgt en del slagg til England som en følge av dette. Dette skaper et marked for avfallet.

Sjødeponi

Sjødeponi av masser fra gruvedrift er svært skadelig for naturen i havet, og både miljø-, mat- og fiskerimyndigheter har advart om konsekvensene. Alt liv på havbunnen under deponiet vil forsvinne, og kjemikalier og partikler i massene kan virvles opp og skade fisk og annet naturmangfold. Konsekvensutredninger for konkrete prosjekter, for eksempel Nussir i Finnmark, viser at sjødeponi har mange negative konsekvenser.

Norge må forby sjødeponi for gruveavgang og gråberg og lage en plan for avvikling av dagens deponi. Å fylle fjordane med gruveavfall er ikke bærekraftig, og representerer en stor risiko for økologien i fjordane, havet utafor, framtidig mattilgang og livsgrunnlaget langs kysten. Nesten alle land i verda har avsluttet bruk av sjødeponi, og etter at Boulby mine i England gjekk over til tilbakefylling i 2003, er det bare Norge som praktiserer dette i Europa. Kina, USA, Australia, Canada og Brasil er blant landa som direkte eller i praksis forbyr sjødeponi av gruveavfall.

Energibruk

Gruvemaskineri og transportløsninger må som hovedregel ha krav om energieffektiv elektrisk drift.

Renseteknologi

Ny gruvedrift vil gi avrenning av ulike slag, og for gamle gruver er dette også et stort problem. Det må utvikles renseteknologi som både hindrer skadelig avrenning helt og samtidig tar vare på ressursene i avrenningen. Det bør bli etablert et utviklingsprosjekt for rensing med gjenvinning i samband med tiltak rundt Løkken gruver. Se vedlagt brev fra Meldal kommune og Naturvernforbundet.

Konsesjoner til gruvedrift

Mineralressursene er en begrenset ressurs som må bli forvaltet ut fra et helhetlig samfunns-perspektiv både miljømessig og økonomisk. Endring av minerallova slik at vi får et regime med utlysning av leiteområder/ driftsområder etter modell av Nordsjøen kan gi større samfunnsmessig kontroll på hvor man skal tillate gruvedrift og hvordan driften skal skje.

Jordrenteskatt

Australia innfører 01.07.2012 30% ekstraskatt på jern- og kullgruver for å hindre at utenlandske selskap tømmer landet for verdier uten at stort blir liggende igjen. Den nye lova kan gi inntil 50% skatt for gruveselskap. En liknende skatt bør vurderes i Norge.

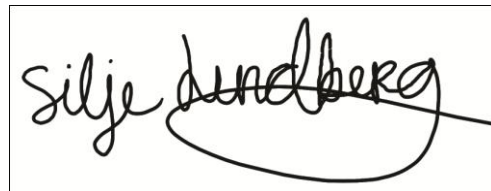
Restaurering av naturområder

Det må være en absolutt plikt til gjenoppbygging av landskap og restaurering/ revegetering underveis og etter endt gruvedrift. Dette er komplisert å få til i kalde område. Det er lite kunnskap, og det er behov for forskning på metoder for gjenoppbygging og revegetering etter gruvedrift i kalde område, spesielt for reetablering av reindriftsbeite. Uten gode metoder for reetablering av natur i kalde områder kan det ikke startes gruvedrift i slike områder.

Med vennlig hilsen



Lars Haltbrekken
Leder
Naturvernforbundet



Silje Lundberg
Leder
Natur og Ungdom

Vedlegg: Notat om internasjonalt syn på sjødeponi
Innspill fra Meldal kommune og Naturvernforbundet til mineralstrategien